

СТ А Н О В И Щ Е

върху дисертационен труд за даване на образователната и научна степен
„ДОКТОР“

Област : „Технически науки“

Професионално направление: „5.5 Транспорт, корабоплаване и авиация“

Автор на дисертационния труд: ПАВЛИНА НАСКОВА АТАНАСОВА

Тема: „Управление на тежкометалното замърсяване в природни, агро и урбоекосистеми“

Изготвил становището: доц. д-р инж. Димитър Йорданов Димитракиев, ръководител катедра „Експлоатация на флота и пристанищата“, ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ - Варна

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема и конкретните задачи, разработени в дисертацията.

В дисертационния труд се разглежда проблем, който става все по-значим в последните години. Тежките метали са едни от основните замърсители на почвите в различните екосистеми. В дисертацията е направен обстоен анализ на източниците на този вид замърсяване, начините на разпространението им, биологичните механизми за попадането им в растенията, както и методите за намаляване на тяхната токсичност. Отчетени са и съществуващите празноти в знанията, по отношение на процесите, протичащи в отделните подсистеми и техните звена при миграцията на тежките метали. На базата на обстоен литературен анализ актуалността на темата е ясно обоснована. Изследователската теза е добре развита, както и предмета и обекта на изследване. Основната цел и задачите са коректно изведени. Предложеното ни изследване обхваща и зоната на Пристанищен терминал Варна-Изток. Разработените теоретико-експериментални модели на миграция са основния принос на разработката и допринасят за потвърждаване на научната актуалност на изследваните проблеми.

2. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал.

Липсата на подобни изследвания и наблюденията, които имам върху работата на докторантката ми дават основания да считам, че тя познава отлично проблематиката. Съвместната ни работа ме убеди в оригиналността на разработения труд. Подобно е и мнението на изявени учени в областта на транспорта, корабоплаването и авиацията. Приложения списък на цитираната литература, наброяваща общо 142 литературни източници (105 бр. на кирилица, 29 бр. на латиница и 8 интернет адреса), авторските публикации, самия дисертационен труд, както и умелото ползване и доразвиване в собствените си изследвания резултатите от изследвания на други автори, доказват много доброто познаване на проблема от страна на дисертантката.

3. Избраната методика на изследването може ли да даде отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд.

За постигане на целите на дисертационния труд са използвани разнообразни стандартизирани методи за пробонабиране в дълбочина на почвата и за анализ на растителни фракции.

Получените експериментални данни участват в разработването на математически модели, които са свързани с решаването на конкретни проблеми по управление на миграцията на тежки метали в различни екосистеми. Разработени са пет модела:

1. Модели за оценка и прогнозиране на съдържанието на тежки метали (олово) в почвата край пътища с интензивно движение;

2. Аналитичен модел за пренос на тежки метали в системата „почва-корен“, основаващ се на процесите на конвективно – дисперсионен пренос и дифузия, които се описват с нелинейните частни диференциални уравнения на Ричардсон и Фик;

3. Експериментални модели, описващи процесите на обмен на тежки метали в отворена система „почва – растителни фракции“;

4. Модели на процесите на обмен на тежки метали между компонентните на затворени системи, основаващи се на теорията на масовото обслужване;

5. Модели за експресна приблизителна оценка на съдържанието на тежки метали в растенията, основаващи се на теорията на разпознаване на образи.

4. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

В резултат на проведената експериментална работа са формулирани един научен, пет научно-приложни и четири приложни приноси. По-значимите от тях са:

1. Формулиране и обосноваване на нов метод за управление на тежкометално замърсяване в природни, агро и урбоекосистеми;
2. Създаване на математически модели на базата на теоретични и експериментални данни за оценка и прогнозиране на миграцията на тежки метали в системите „почва – корен“ и „почва – растение“ в отворени системи;
3. Създаване на математически модел прогноза за процесите на миграция на металотоксикантите в затворена урбоекосистема „почва – растение- почва“;
4. Разработен е математически модел за косвена оценка и прогнозиране на съдържанието на тежки метали в растителни фракции;
5. Получени са конкретни данни за тежкометалното замърсяване в отделни зони на урбоекосистемата „ пристанищен комплекс – централна градска зона“;
6. Направени са химични анализи на почвени и растителни проби, които могат да бъдат основа на база данни;
7. Изготвени са планове и програми за минимизиране на замърсяването в района на Пристанищен терминал Варна – Изток както и в прилежащата урбанизирана зона.

5. Използване на резултатите от дисертационния труд в научната и социалната практика.

Доказателство за използването на резултатите от дисертационния труд в практика са представените от докторантката два документа. Дисертационният труд ще бъде предоставен на ръководството на Пристанище Варна ЕАД. При предварителните обсъждания на разработката стана ясно, че пристанищния терминал не разполага с такова изследване.

6. Мотивирани препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси.

Напълно подкрепям, направените в заключителната част изводи, свързани с предложената система за управление на тежкометалното замърсяване в различни екосистеми. Считам, че представената работа може да бъде обогатена с анализи на други замърсители в урбанизираната зона „пристанище – градска част“.

7. Заключение

Представената ми дисертация отговаря на нормативните изисквания. Оценявайки по достойнство теоретическите и практически ползи от разработката, предлагам на уважаемото жури да присъди на Паулина Наскова Атанасова образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 5.5 „Транспорт, корабоплаване и авиация“, докторантска програма „Експлоатация на водния транспорт, морските и речните пристанища“ (Системи и устройства за опазване на околната среда“

Дата: 16.12.2015 г.
гр.Варна

Изготвил становището :.....
доц. д-р инж. Димитър Йорданов Димитракиев